

'An aontófá go raibh éachtaí agus teipeanna Charles Stewart Parnell suntasach? Mínigh do fhreagra.' 2019

Rugadh Charles Stewart Parnell ar AN 27 Meitheamh 1846 i gContae Chill Mhantáin. Bhí a theaghlach ina n-úinéirí talún Angla-Éireannacha Protastúnacha. Bhí dearcadh frith-Shasana aige ó aois óg. Rinne sé a chuid staidéir in Ollscoil Cambridge agus toghadh chun na parlaiminte é in 1875 mar bhall de Léig an Rialtais Dúchais. Níorbh fhada go raibh a chumas le feiceáil. Sa bhliain 1878, thosaigh Parnell ag cur in éadan dhlíthe talún na hÉireann. Chreid sé go raibh athleasú ar an gcéad chéim le Rialtas Dúchais a bhaint amach. Bhí a fhios aige go raibh bacóireacht coitianta in Éirinn, go háirithe i measc na bhFíníní. Thuig sé go mbeadh móréileamh air i measc na nÉireannach tábhachtach lena chuid spriocanna a bhaint amach. D'éirigh leas meas na nÉireannach a fháil trí Mhairtítigh Mhanchain (the Manchester Martyrs) a chosaint.

Bhí an-tóir ar Parnell ach thuig sé go mbeadh níos mó tacaíochta ag teastáil uaidh chun tuilleadh vótaí a fháil. In Aibreán 1879, d'eagraigh sé cruinniú agóide i Maigh Eo ar fhreastail 10,000 duine air. Bhí agóid eile aige i gCathair na Mart i mí an Mheithimh, inar iarr sé ar dhaoine “demand a fair rent” agus “keep a firm grip on your homestead”. Rinne Micheál Mac Daibhéid uachtarán ar Chonradh na Talún de Parnell. Bhí an dream seo nuabhunaithe agus bhí sé faoi smacht na bhFíníní i ndáiríre. An bhliain dár gcionn, thug sé cuairt ar na Stáit Aontaithe chun airgead agus tacaíocht a fháil do leasú chóras na talún. I dToghchán 1880, thacaigh sé leis an gceannaire Liobrálach William Gladstone. Chuaigh sé leis an bhfreasúra ina dhiaidh nuair nár cheap sé go raibh Acht Talún 1881 de chuid Gladstone maith go leor. Faoin am seo, glacadh leis mar cheannaire neamhoifigiúil ar ghluaiseacht náisiúnach na hÉireann.

Scaipeadh Conradh na Talún ar fud na tíre agus bhí an-tóir air mar gheall ar an gcúlú eacnamaíochta. Úsáideadh foréigean talúntais le himeagla a chur ar thiarnaí talún. Sheol an pobal litreacha, dhóigh siad sciobóil agus mharaigh siad ainmhithe! Shíl Parnell nach mbeadh na Briotanaigh sásta leis seo agus d'iarr sé ar an bpobal “fórsa morálta” a úsáid. Chuir Parnell an bhaghdáil chun cinn mar bhealach chun tionchar a imirt ar thiarnaí talún agus ar aibhéardaithe. Cuireadh chun príosúin é dá bharr seo, agus cuireadh Conradh na Talún faoi chois. Agus é i

bPríosún Chill Mhaighneann, d'iarr sé ar thuathánaigh Éireannacha gan cíós a íoc. I mí an Mhárta 1882, rinne sé comhaontú le Gladstone - Conradh Chill Mhaighneann - agus d'iarr sé ar a lucht leanúna gan foréigean a úsáid. Tugadh dúshlán mór don bheartas síochána seo i mí na Bealtaine 1882 nuair a dhúnmharaigh grúpa sceimhlitheoirí Éireannacha beirt Ardoifigeach Briotanach i bPáirc an Fhionnuisce, Baile Átha Cliath. Cháin Parnell na dúnmharuithe seo.

Sa bhliain 1886, chuaigh Parnell leis na Liobrálaithe chun an ceann is fearr a fháil ar rialtas Coimeádach an Tiarna Salisbury. Toghadh Gladstone ina phríomh-aire agus thug sé isteach an chéad Bhill Rialtas Dúchais na hÉireann, a chuimsigh go bhfaigheadh Éire a Parlaimint féin ach go ndéanadh Westminster rialú ar an gcosaint, ar an gcogadh agus ar an trádáil. Chomh maith leis sin, ní bheadh MPanna Éireannacha i Westminster agus bheadh ar Éirinn 1/15 den chostas a bhain le costais rith na hImpireachta a íoc. Chreid Parnell go raibh an bille lochtach ach dúirt sé go mbeadh sé sásta vótáil ar a shon. Scoilt an Bille an Páirtí Liobrálach agus níor éirigh leis i dTeach na dTeachtaí. Tháinig deireadh le rialtas Gladstone go luath ina dhiaidh sin. Bhí Salisbury ina phríomh-aire tar éis do Gladstone éirigh as an bpost.

In Aibreán 1887, d'fhoilsigh The Times atáirgeadh de litir, a dúradh go raibh síniú Parnell uirthi, a rinne leithscéal do dhúnmharuithe Pháirc an Fhionnuisce. D'éirigh lena dhlíodóirí, tríd an gcroscheistiú, a léiriú gur litir bhréige a bhí ann. Bhí Parnell ina laoch i súile liobrálach Shasana ina dhiaidh seo agus d'éirigh daoine ina seasamh chun bualadh bos a thabhairt dó i dTeach na dTeachtaí. Ba é seo an buaicphointe ina ghairm.

Níor mhair an borradh seo i bhfad, áfach. I mí na Nollag 1889, rinne William O'Shea iarratas ar cholscaradh óna bhean Katherine. Bhí O'Shea ar cheann de na tacadóirí ba dhílse a bhí ag Parnell ach fuair sé amach go raibh caidreamh rómánsúil idir Katherine (Kitty) agus Parnell. Bhí caidreamh idir Parnell agus Kitty ar feadh roinnt blianta agus bhí Parnell ina athair ar thriúr de pháistí Kitty. Spreag an scannal scoilt sa pháirtí agus fuarthas réidh le Parnell mar cheannaire an pháirtí. Ba léir go ndearnadh neamhshuim de Parnell nuair a bhí fothoghchán i gCill Chainnigh a léirigh tuairimí mhuintir na hÉireann. Bhuaigh na "frith-Pharnellítigh" le dhá vóta do gach vóta a fuair lucht leanúna Parnell. Lean Parnell air ag tabhairt óráidí in Éirinn agus sa Bhreatain ach ní raibh ag éirí leis sna fothoghcháin. Tháinig meath ar a shláinte agus fuair sé bás in Brighton de bharr slaghdáin ar an 6 Deireadh Fómhair 1891.

Mar fhocal scoir, bhí Parnell ina laoch do phoblachtaigh ar nós na bhFíníní agus do rómánsaithe

ar nós W.B. Yeats agus James Joyce. Mar sin féin, níor léir an raibh sé féin ina phoblachtach toisc nár léirigh sé a chuid tuairimí go soiléir. Ba nós leis dul i dtreo polaitiúil ar bith a tharraingeodh móréileamh air. Tá sé fós ina shiombail a léiríonn Zeitgeist na hÉireann sna 1900idí. Léirítear é seo go maith sa sliocht athfhriotal atá greanta ar a leacht cuimhneacháin: "No man has a right to fix the boundary to the march of a nation".